



# baĝbahe

ÇEVRE BAHÇE IEK DERGISI SAYI: 54 TEMMUZ-AĖUSTOS 2014 FİYATI: 5 TL

NGBB 4. Doĝa (enliĝi) Etkinlikleri

Oyun ve Nee  
Çocukların Doĝal Hakkıdır

Susmbl  
(*Eichhornia crassipes*)

kseotu  
(*Viscum album*)

Yeni bir türün keşif serüveni

Karsmbl  
(*Puschkinia*)

Anadolu'da  
Lle Kültürü

BALKONDAKİ BAHÇENİZ  
Bakım İşlemleri ve Hasat

BİYOLOJİK ZENGİNLİĞİMİZİN SİĞINAĞI  
Köy Mezarlıkları

Yaz Aylarında  
Bahçe Bakımı





# Ökseotu

(*Viscum album* L.)

altın orakla biçilerek hasat edilirdi.

Doğurganlık sembolü olan ökseotunun, zehirlere karşı antidot ve her derde deva olduğu kabul edilir; aromatik maddelerle birlikte tütsü gibi yakıldığında, evleri ve insanları kötülüklerden koruduğu düşünülürdü. Evlere asılan ökseotu dallarının, evi kötü ruhlardan koruduğuna ve Noel'de ökseotu dalları altında öpüşmenin, uğur getirdiğine inanılırdı. Günümüzde de bir tutam ökseotu, doğurganlık ve şans sembolü olarak benimsenir.

Anadolulu hekim Dioskorides'e (MS 15-85) göre, İstanköylü Hipokrat (MÖ 460-377) ökseotunu, dalak hastalıkları ve adet görmeye ilişkin rahatsızlıkların tedavisi amacıyla kullanmıştı. Plinius (MS 23-79)'a göre, meşe ağacı üzerinde yetişen ökseotunun çiğnenmesi, epilepsi (sara), kısırlık ve ülser için yararlıydı. MS 150 yıllarında Celsus, ökseotunun şişlikler ve tümörler için yararlı ol-

duğunu rapor etmişti. Ne amaçla olduğu tam olarak belirtilmese de; İskenderiyeli hekim cerrah Paulus Aegineta (MS 625-690) ile İbn-i Sina (MS 980-1037), ökseotunun tıptaki kullanımlarından bahseder.

Ökseotunun sara tedavisinde kullanıldığı görüşü, yeniçağda pek çok bilim adamı tarafından dile getirilmiştir. Şarapta hazırlanan ekstresi, lepra (cüz zam) tedavisinde kullanılmıştır. 18. yüzyılda, kalp zafiyeti ve ödeme karşı kullanılmış; bu endikasyonlar homeopatik farmakopelerde bugüne kadar hükmünü sürdürmüştür. 19. yüzyılın sonlarında tıpta kullanımı, bilim adamları tarafından reddedilmiş; kabul gören yegane kullanımı, ökseotu içeren merhem olan "Viscin" in ekzema, ayak yaraları, yanıklar ve diğer yaraların tedavisine etkisi olmuştur.

20. yüzyılın başlarında, ökseotuna olan ilgi yeniden artmış; taze ökseotu ekstrelerinin, insanlar ve

Ökseotu (*Viscum album* L.), Ökseotugiller (*Viscaceae*) familyasından, küçük çalı formunda, yapraklarını dökmeyen bitkidir. "Burç" ve "çekem" adlarıyla da bilinir. Genellikle elma, armut gibi Gülgiller (*Rosaceae*) familyasından ağaçların dalları üzerinde, yarı asalak yaşar; başka ağaçlarda da bulunabilir.

Bitkinin birkaç mevsim dayanabilen derimsi yaprakları, dar ve uzundur. Çiçekleri, sürgünlerin koltuklarında oluşur ve sarımsı yeşil renklidir. Sonbahar sonu ile kış başında oluşan meyveleri, bezelye büyüklüğünde, beyaz renkli ve parlaktır. Taze meyvelerin taşıdığı yapışkan maddenin çubuklar üzerine sürülmesiyle hazırlanan ökseler, küçük kuşları yakalamak amacıyla kullanılır. Bitkinin Türkçe adı, bu özelliğinden kaynaklanır.

Ökseotu, diğer bitkiler gibi oniki aylık vejetasyon dönemi geçirmez; toprakta yaşamaz ve kışın çiçek açar. Kışın yaprağını döken ağaçlar üzerinde hâlâ canlılığını koruduğu için, bitkinin ölümsüzlüğü sembolize ettiğine inanılmış ve Kelt rahiplerce kutsal kabul edilmiştir. Bitki, yeni ayın altıncı gününde,



hayvanlarda tansiyon konusunda, ağızdan ve derialtı uygulamaları araştırılmıştır. 1920’de, ökseotunun kanseri tedavi ettiği ileri sürülmüş; 1960’larda, kanseri durduran viskotoksinler adlı protein fraksiyonlarının ve ökseotu lektinlerinin bulunmasıyla, bu konudaki araştırmalar çoğalmaya başlamıştır. Karbohidrat bağlayan proteinler (lektinler), tiyoinler (viskotoksinler), flavonoidler vd, kanser başta olmak üzere hastalıkların klinik tedavisinde denenmektedir.

2011 yılında, ökseotu ekstresinin kanser tedavisinde kullanımıyla gerçekleşen onyedeki klinik çalışmadan dördünün kriterleri tuttuğu belirlenerek meta analize alınmıştır. Bu çalışmalarda, 35 Alman ve İsviçre hastanesinden toplam 3324 hastaya, derialtı ve damar içi yolla “Iscador” adlı VA-E (*Viscum album* ekstresi) verilmiş; genel olarak orta derecede etki gözlemlenmiş ve ciddi



yan etkiye rastlanmamıştır. Uygulamalarda, doz belirtilmediğinden ve deney sırasında başka alternatif tedavilerin kullanılıp kullanılmadığı yeterince sorgulanmadığından, başka klinik deneylerin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Alman E Komisyonu’na göre, ökseotu meyvelerinden yiyen çocuklarda zehirlenme görülmüş; iddia edilen etkilerine yönelik yeterince bilimsel veri olmadığından, meyvelerin tedavide kullanımı uygun bulunmamıştır.

Ökseotu herbası (*Visci albi herba*), bitkinin taze veya kurutulmuş çiçekli ve meyveli genç dallarından ibarettir. Eklem yangılarının ve habis tümörlerin palyatif tedavisinde kullanıldığı bildirilmiştir. Tüberküloz gibi kronik gelişen enfeksiyonlar ve protein hassasiyetinde kontrendikedir. Yan etkileri arasında titremeler, yüksek ateş, baş ağrısı, anjin, ortostatik dolaşım bozuklukları ve alerjik reaksiyonlar belirtilir. Taze bitki olarak ve kesilmiş veya toz edilmiş bitkiden hazırlanan enjektabl çözeltiler halinde kullanılır.

Ökseotu dalları (*Visci albi stipites*), bitkinin taze ve kurutulmuş dalla-

rıdır. Çok sayıda bitkisel drog ve minerallerle birlikte, çok sayıda endikasyona karşı kullanılır. Ancak, etkilerine dair yeterli bilimsel veri yoktur. Bu nedenle kullanımı tavsiye edilmez.

Anadolu’da tedavi amacıyla, kuruyunca buruşan ve karararak meyveleri ile yapraklı dalları kullanılır. Kabızlık çözücü, idrar artırıcı, kusturucu, kuvvet verici, tansiyon düşürücü etkileri vardır. % 1-2’lik enfüzyonu (çayı), günde 2-3 bardak içilir. Meyvelerinin, yakı sakızı (*Scorzonera latifolia* [Fisch. et Mey] DC.) ile ezilmesiyle hazırlanan yakı; Gaziantep, Urfa, Van yörelerinde, romatizma ağrılarının giderilmesi amacıyla kullanılır. Ezilmiş meyveleri, çıban üzerine konarak çıbanın patlaması ve cerahatin dışarı akması sağlanır.

K. Hüsnü Can Başer  
Prof. Dr. Anadolu Üniv. Eczacılık Fak.

Fotoğraflar: shutterstock.com

Bu yazıda belirtilen ifadeler, sadece bilgilendirme amaçlıdır; tavsiye niteliği taşımaz. Hastalıkta, tedavinin mutlaka doktor kontrolünde yapılması gerektiği unutulmamalıdır.